

خیلواکی

استقلال

www.esteqlaal.net

سه شنبه ۰۹ می ۲۰۲۳

روانشاد پوهاند عبدالحی حبیبی

نگاهی به نامهای باستانی کابل

... پیوسته به گذشته

قسمت پنجم

... در فلسفه بعدی هندی و پراکرت بمعنی طبیعت و مادر همه خواهشها و خیال و رویا و قدرت خلاقه بود که ماین *Mayin* خالق و حاکم طبیعت باشد (۴۱).

در اوپانیشاد قسمتی از یجروید گرفته شده که آنرا بنام جامع آن شیت استر نامیده اند در ادھیای چهارم آن گوید: ذاتی که یگانه و بیرنگ است و باقسام قدرتها خود رنگهای گوناگون آفریده ... مایا مشیت اوست که ازلی و یگانه و مرکب از اعتدال سه صفت سرخ و سپید و سیاه یعنی ایجاد، ابقا و فناست که صاحب این مشیت را ماین گویند و همه عالم از تجلیات او پر است و این عملیه را برهم چکر (چرخ خدا) نامند که از آمیزش برهم و مایا یعنی وجود مطلق قادر بالذات با مشیت و اراده بوجود آمده است (۴۲).

دوکتور تاراچند دانشمند هندی در توضیح این مطلب می نویسد:

که در مرحله نخست وجود مطلق علت العلل وجود است و در مرحله بعد ناموس حرکت به اراده مطلق خویش قوه خلاقه میگردد، که دارای قدرت (شکتی) و قابلیت ظهور (مایا) است و این هر دو قوه خلاقه را در جهان ساری میگرداند و کائنات بوجود می آید (۴۳).

بدین تفصیل اشا + مایو هر دو جزو نام سوابقی در تاریخ فکر و اندیشه آریائی قدیم دارد، که مطابق مفاهیم متعدد باستانی باید آنرا به "مشیت ایزدی خیر و احسان" تعبیر کرد و این کوه را جایگاه و مظهر نیکویی و بهبودی توان شمرد.

اکنون که بر نوره این کوه، دستگاه نشر تلویزیون ساخته شده آرزو آنست که پاکیزگی نام و مقامش که در سوابق فرهنگی ما دارد، نگاهداری شود و همواره مظهر پندار نیک و گفتار نیک و کردار نیک

باشد و هموطنان ما در فضای خیر و آرامش از آن چیز هایی بیاموزند که ما را از زندگانی نیکوی این عصر به مفاخر گذشتگان نیکوکار ما پیوستگی دهد.

مخفی نماند که در اسماء نسوان افغانی اشو - راتو (در مردان را تگل) به همان ریشه های باستانی اشا و ریتا بر میگردد که متعربان متاخر، آنرا حتماً به ریشه های سامی وابستگی میداده اند(۴۴).

مأخذ

۱. وندیداد ۱۱ ترجمه محمد علی داعی الاسلام طبع حیدرآباد هند ۱۹۴۸ م.
۲. در ترجمه انگلیسی زند ۴ / ۶۷۶ میگوید که PARIKA را انگره مینیو - ANGRA MAINYU آفرید، تا به کرشاسپه چسپید (متون پهلوی ۳۶۹) نام این پری خه ناشی تی بود، برخی این پری را به صفت رقاصه ستوده اند، اگر این حدس قوی باشد پس میتوان تجزیه این نام را در پبنتو به خه + ناخه (رقصنده خوب) تعبیر کرد. ولی این تنها حدس است و به موید دیگری ضرورت دارد. در شاهنامه فردوسی و گرشاسپ نامه اسدی طوسی در داستان گرشاسپ زکری ازین پری فریبانیست. اما ناخا در پبنتو بمعنی رقص است و در انگلیسی پریکا را به Witch (پیر زن جادوگر فریبنده) ترجمه کرده اند و هم بنابراین برخی گفته اند که گرشاسپ فردوسی و اسدی غیر از گرشاسپ اوستاست.
۳. هاشم رضی: فرهنگ نامهای اوستا ۸۰۸/۲ طبع تهران ۱۳۴۶ ش.
۴. درکابل بالای تپه یی که اکنون هتل کانتی ننتل آباد شده، گورستانی بنام پیر بلند موجود است که از زمان قدیم در روزهای چهارشنبه دوشیزگان شوهر طلب به زیارت آن می آمده و برای یافتن شوهر خوب نذر می داده اند.
۵. فرهنگ نامه های اوستا ۱۳۲۰/۳.
۶. محمد حسین خلف تبریزی: برهان قاطع ۱۷۰/۱ طبع دکتر معین تهران ۱۳۴۲ ش.
۷. بهرام فره وشی: فرهنگ پهلوی ۲۲.
۸. شکند گماریک و یچار ۲۶۶ طبع ۱۹۴۵ به حوالت حواشی برهان قاطع ۱/ ۱۷۰.
۹. دیوان فرخی، طبع تهران ۱۳۴۹ ش.
۱۰. دیوان عنصری، ۲۷۰ طبع تهران ۱۳۴۲ ش.
۱۱. فرهنگ نامهای اوستا ۱۳۲۵.
۱۲. اوپانیشاد ۳۰۱.

۱۳. رك : معجم البلدان ياقوت.
۱۴. مطالعات فارسی از هوبشمان ۹۰۰ طبع سترسبورگ ۱۸۹۵ به حوالت حواشی برهان.
۱۵. خواجه عبدالله انصاری : طبقات الصوفیه ، ۱۰ طبع کابل ۱۳۴۱ ش.
۱۶. ریگویدا، ۱۰/ ۷۵.
۱۷. پتولومی از میک کرنل ۷ فصل اول ۲۷ و میگاستهنز واریان ۱۹۱، از میک کرنل.
۱۸. قاموس جغرافی هند قدیم قرون وسطی ۱۰۵ تالیف نندولال دی طبع دهلی ۱۹۷۱ به حواله مجله جمعیت آسیائی بنگال، ۱۱۷ سنه ۱۸۴۸ م.
۱۹. همین قاموس ۱۰۵ که به مجله مذکور ۱۸۴۰ م، ص ۴۷۴ حوالت دهد.
۲۰. کننگهم : جغرافیای قدیم هند، مبحث کاپیسین.
۲۱. همین کتاب ۱/ ۱۵.
۲۲. کننگهم جغرافی قدیم هند ۱/ ۱۵.
۲۳. تاریخ ملل ۲۵/۴ به بعد.
۲۴. سی - یو - کی کتاب ۱۲ عنوان ۲.
۲۵. جغرافی قدیم هند جلد اول.
۲۶. مارکوارت : ایرانشهر ۲۴۲.
۲۷. کارنامه اردشیر ۱۳۷،
۲۸. یاقوت : معجم البلدان ۴/ ۲۶ طبع بیروت ۱۹۵۲ م.
۲۹. حدود العالم ۶۴ طبع تهران.
۳۰. مسالك و ممالك فارسی ۲۲۰ طبع تهران ۱۳۴۰ ش.
۳۱. ابن حجر عسقلانی : الاصابه فی تمییز الصحابه ۶۷/۷
۳۲. زند اوستا ۱۹۱.
۳۳. همین کتاب ۲۰۱
۳۴. رك : فهرست عمومکتاب مقدسه شرق ۶۶ ببعد.
۳۵. دكتور معین : مزدیسنا و ادب پارسی ۴۱۳ ج ۱ طبع تهران ۱۹۵۹ م.
۳۶. خرده اوستا، ص ۱ ترجمه موبداردشیر طبع تهران ۱۳۵۴ ش.
۳۷. اوپانیشاد ۶۰۰.
۳۸. همین ۱۵۰.

۳۹. زند اوستا ۹۴ - ۹۹ اندکسی کتب مقدس ۳۶۸.
۴۰. بودها کریته ۱۹ بحواله اندکس مذکور.
۴۱. اوپانیشاد ۲۵۲.
۴۲. همین ۵۰۶.
۴۳. مقدمه اوپانیشاد ۳۰۰.
۴۴. مجله کتاب، سال ۱۳۶۲ ش، شماره دوم، ص ۱ - ۱۹.

ختم